

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
ח'תום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרית רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ח' אלול תשע"ח

מסכת מנחות ט' - ט"ו ♦ מקוואות ד', ה' - ה', ה'

גליון מס' 1004

השבוע בגליון

- דינו של דשא הגדל ליד הגפן
- איסור כלאים מן התורה
- המחלוקת שנוצרה משינויי הגירסאות
- הפתרון שנדחה על הסף - מכירת גרגירי אדמה למניעת איסור כלאים
- גרגיר לי גרגיר לך

- אכילת קרבנות בקודש הקודשים!
- האם דבר כפול נחשב כדבר מיותר?
- שם ה' שנכתב פעמיים בספר התורה
- מילה מיותרת - פסולה, מילה כפולה - כשרה
- המאחרים לסעודת שבת - יקיימו "לחם משנה" בפרוסות חלה!
- פרוסה מכונה "לחם"?

שתי בעיות, שפתרון כל אחת מהן מעורר את רעותה
"לחם משנה" על עוגיות

דבר העורך

המכתב הבא נשלח אלינו על ידי אחד מלומדי דף היומי במחזור הקודם, וכוחו יפה גם למחזור זה.

אודך ה' כי עניתני ותהי לי לישועה

אל מאורות הדף היומי.

זהו סיפור הצטרפותי ללימוד הדף היומי. אם תמצאו לנכון לפרסם אותו ומישהו יתחזק מך, והיה זה שכרי.

אודך ה' כי עניתני ותהי לי לישועה.

היה זה יום רגיל בעבודת הבניין. נתתי סידור עבודה לפועלים מתוקף תפקידי כמנהל עבודה, ותוך כדי בדיקות הביצוע וזירוז הפועלים, שמתי יד לעזרה פה ושם.

בשעות הצהרית החל הלחץ באתר הבניה. היה צריך לצקת קירות מקלט. הפועלים עבדו על סגירה סופית וחזוק של הקירות. העבודה בעיצומה. מערבלי הבטון בדרך. עליתי על הפיגומים כדי לבדוק שלא תתרחש תקלה בזמן היציקה, ותוך כדי הבדיקה הסתובבתי, הנחתי רגל באוויר ונחתתי בשאגות אל תוך המקלט, מגובה שלשה מטרים. לאחר מספר שניות של הלם, הבנתי שרגלי האחת נמצאת במקומה, והאחרת מסובבת בכתשעים מעלות. הכאבים היו עזים.

דף ח/ב מניין שאם הקיפו עובדי כוכבים

אכילת קרבנות בקודש הקודשים!

כאשר הקב"ה העניק לאהרן הכהן ולבניו את מתנות הכהונה מן הקרבנות, הרי הוא מצווה אותם לשמור על קדושת מתנות הכהונה מכל משמר, והתורה מצווה (במדבר יח/ו): **"בקדש הקדשים** תאכלנו כל זכר יאכל אותו קדש יהיה לך". גמרתנו מביאה את דברי רבי יהודה בן בתירא הדורש מן הפסוק: "מנין שאם הקיפו עובדי כוכבים את העזרה שהכהנים נכנסין להיכל ואוכלין בקדשי קדשים ושירי מנחות ת"ל בקדש הקדשים תאכלנו". כלומר, קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים, קדשי קדשים נאכלים בעזרה בלבד, אולם, אם אויבים מקיפים את העזרה, הכהנים רשאים לאכול את הקרבנות בהיכל.

לומדי הגמרא תמהים בוודאי, מדוע ר' יהודה בן בתירא דרש מפסוק זה היתר אכילה בהיכל בלבד ולא גם בקדש הקדשים, שהרי הפסוק עוסק בקדש הקדשים, והלמאי לא אמר ר' יהודה, כי אם באו אויבים, רשאי הכהן לאכול קרבנות בקודש הקודשים. בשאלה זו עסקו הראשונים, ותשובותיהם מתפצלות למחלוקת. הרמב"ן (במדבר יח/ו) מבאר, כי אכן, היתר זה תקף גם לגבי קודש הקודשים, אלא שר' יהודה בן בתירא הזכיר את ההיכל, כדי להזדריך את הכהנים, לבל ימהרו לקדש הקדשים אם באפשרותם להנצל על ידי שהייה בהיכל בלבד, שקדושתו אינה חמורה כקדושת קודש הקודשים (עיין ג"צ"ב בביאורו על הספרי). אולם, רבי אליהו מזרחי חולק על דבריו, לא יתכן, הוא אומר, שכהן יאכל בקודש הקודשים, ואף שבפסוק נאמר "קודש הקודשים", הכוונה היא להיכל אשר קדושתו חמורה מן העזרה.

הגר"ז מבריסק זצ"ל, נדרש לנידון חשוב נוסף הזקוק להבהרה, והעולה מסוגייתנו. תחילה הגמרא הבינה, כי כוונת ר' יהודה בן בתירא היא, שבשר הקרבנות אינו נפסל בעת כניסתו לעזרה, ולולי הפסוק היינו פוסלים בשר זה, כשם שבשר קדשים היוצא מן העזרה לחולין, נפסל (עיין רש"י ד"ה "נכנסין להיכל").

שני דינים שונים באיסור יציאת בשר קרבן ממקומו: לכאורה, כיצד זה ניתן להבין, שקרבן אשר יצא ממקום קדוש למקום קדוש עוד יותר, ייחשב כבשר "יוצא" וייפסל? הגר"ז מבריסק זצ"ל

לעילוי נשמת

הר"ד **גבריאל יצחק מי - זהב** ז"ל ב"ר אלעזר ישראל ז"ל

נלב"ע י"ג אלול תשע"ד **תנצב"ה**

הונצח ע"י רעייתו רבקה מי - זהב תבדלחט"א וילדיו מיכל מאיר ספי וחגי וב"ב

לעילוי נשמת

הר"ר **יחיאל מאיר ברנד** ז"ל

ב"ר יששכר דב הכהן ז"ל
נלב"ע ז' באלול תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו
הר"ר **אפרים ברנד** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

מרת **יהודית קולינר** ע"ה

ב"ר שמואל זיינביל
(לבית פרושינובסקי)

נלב"ע בש"ק י"א אלול תשע"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

ר' **יואל שטרנטל** ז"ל

ב"ר יהודה נחמן ז"ל
נלב"ע י"ג באלול תשל"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו
הר"ר **ברוך מרדכי ומשפ' שיחיו** - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

אמנו היקרה מרת **פרידה גילה פסקוביץ** ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י' באלול תש"ע **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

מבאר, כי בהוראת התורה שבשר "יוצא" נפסל, טמונות שתי אזהרות נפרדות, הנובעות משני פסוקים. א. בשר קרבן היוצא למקום הפחות בקדושתו מן המקום שבו יש לאוכלו - נפסל. ב. אסור להוציא את הקרבן ממקום אכילתו [כפי שכתב הרמב"ם הל' פסח פרק ט' הל' ב' שבשר פסח שיצא חוץ לחבורה, נפסל, עיי' שם וברש"י זחמים כו' א ד"ה "פרכסה"]. מעתה, לולי הפסוק, היינו פוסלים את בשר הקרבן בגין העובדה שהוא יצא מחוץ למקום אכילתו! ודאי, יצא בשר זה למקום קדוש, אך עצם יציאתו ממקום אכילתו, פוסלתו. לכך אמרה תורה "בקדש הקדשים תאכלנו", להודיע, כי גם קודש הקודשים נחשב כמקום אכילתו במקרים מסויימים (כתבי הגרי"ז ועיי' חידושי מרן רי"ז הלוי הל' פסולי המקודשין).

דף יא/ב כגון שהפריש לה שני קמצי

האם דבר כפול נחשב כדבר מיותר?

בימי מלחמת העולם השנייה, יהודים נדדו והוגלו ממקום למקום, וכך אנו מוצאים אגרת, שנשלחה מאת ר" זאב לאנדערער, מחשובי עיר קראקא, כעת בגלות סיביר, אל הגאון מטשעבין זצ"ל, שנדד לבוכרה. **שם ה' שנכתב פעמיים בספר התורה:** האגרת נושאת בחובה שאלה הלכתית, שסימני הזמן והתקופה ניכרים בה. ספר תורה אחד בלבד היה להם, לגולים הסיביריים. דא עקא, שבשני מקומות, בפרשת וירא ובפרשת פנחס, טעה הסופר וכתב את שם ה' פעמיים. הרב מטשעבין הריץ אליהם את הכרעתו, אותה הוא כורך בסוגייתנו, העוסקת בקמיצת מנחות (ש"ת "דובב מירשים" ח"ג סימן ס"ג), כלהלן.

מילה מיותרת - פסולה, מילה כפולה - כשרה: לדעת בעל ה"אבני נזר" זצ"ל (ש"ת י"ד ח"ב סימן ש"א), נחלקו הרמב"ם והראב"ד, אם כשם שחסרון מילים פוסל את ספר התורה ואת התפילין, כך גם הוספת מילים מיותרות תפסול אותם (עיי' רמב"ם הל' מזהוה פ"ה הל' ג', ד' וש"ת "אבני נזר" י"ד ח"ב סימן ש"א, ועיי' ב"מגן אברהם" סימן ל"ג ס"ק ל"ב שהביא את הראב"ד, ובשו"ת "נודע ביהודה" מהדורא קמא י"ד סימן ע"ד, ועיי' פמ"ג או"ח סו"ס קמ"ג ב"משבצות זהב"). אולם, הרב מטשעבין זצ"ל מצטט את אביו, הגאון בעל ה"כוכב מיעקב" (סימן קכ"ב), אשר חלק על כך וטען, כי הכל מודים שמילים מיותרות פוסלות, אך בד בבד הכל סוברים כי מילים כפולות אינן פוסלות את ספר התורה והתפילין. ומה הבדל יש בין מילים מיותרות למילים פוסלות? התשובה לכך טמונה בסוגייתנו.

במשנתנו (יא/א) נאמר, כי כמות הלבונה הנדרשת למנחה היא כמלוא קומצו של הכהן, ואם "חיסר לבונתה - פסולה". בגמרא מבואר, כי גם המרבה על השיעור הנדרש, כגון, שנתן לבונה בשיעור של קומץ ומחצה, פוסל את המנחה. בעלי התוספות (ד"ה "כגון") מבארים, כי אמנם, הוספת **חצי קומץ** לבונה פוסלת את המנחה, אך המוסיף **קומץ שלם** של לבונה לא פוסל את המנחה, שכן, כל אחד מן הקמצים כשר ואין עילה לפוסלו, לא כן הדבר כאשר הופרשה כמות לבונה בשיעור שאינו יכול לשמש למאומה. **הכפלת דבר אינה נחשבת מהות חדשה:** מכאן למדנו, שהכפלתו של דבר אינה נחשבת כמהות חדשה, ולפיכך, ניתן להכשיר מילה כפולה בספר תורה! [ועיי' שם ב"דובב מירשים", שדבר זה תלוי במחלוקת התנאים לגבי ה' כנפות ביצית, ועל כל פנים, כך נוקטים להלכה].

עם זאת, הוא מסיים, כי כל האמור מתייחס להכפלת כל המילים, מלבד שם ה', שהכפלתו פוסלת את ספר התורה, משום שהדבר דומה כשתי רשויות (על פי האמור במסכת סופרים פ"ה והובא בפוסקים להלכה).

דף יב/ב קדש קדשים הוא שאם נפרסה אחת מהן חלותיה כולן פסולות

המאחרים לסעודת שבת - יקיימו "לחם משנה" בפרוסות חלה!

מנהג מעניין עשה לו הגאון רבי איצ'לה מוואלאזין זצ"ל, בנו של הגר"ח זצ"ל. מי מהמוזמנים לסעודת השבת בביתו, שהגיע לאחר שהחלו בסעודה והחלות השלימות כבר סולקו מעל השולחן, קיבל לידיו שתי פרוסות חלה מן הפרוסות המונחות על השולחן, ובהן הוא קיים את מצוות "לחם משנה!" חתנו, שכיחן אחריו בראשות ישיבת וואלאזין, הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל, ניאות לבקשת בנו, וערך תשובה ארוכה ומנומקת (ש"ת "משיב דבר" ח"א סימן כ"א) לבאר מנהג זה של סבו הגדול.

פרוסה מכונה "לחם"? לא נפרס במאמר זה את התשובה על כל פרטיה, כי אם נתייחס לשאלה עקרונית העולה, לדברי הנצי"ב, מתוך הראשונים, והיא - האם פרוסת לחם מכונה "לחם", ואזי ניתן להשתמש בה כ"לחם משנה", או שמא, לחם שלם בלבד, הוא הראוי לשם זה. לכאורה, קיימת הוכחה מוצקה ומבוססת מברייאת המובאת בסוגייתנו, כי "לחם" הוא לחם שלם בלבד, ופרוסה, אינה קרויה בשם לחם, כלהלן.

גמרתנו מביאה ברייתא בה נאמר: "קדש קדשים הוא" - שאם נפרסה אחת מהן חלותיה כולן פסולות". כלומר, חז"ל דרשו מן הפסוק (ויקרא כד/ט) "קדש קדשים הוא", שאם אחת משתים עשרה החלות של לחם הפנים נפרסה, כל החלות פסולות. כלום יש צורך בהוכחה ברורה מזו, שפרוסה אינה נחשבת לחם? הלא אם פרוסה אף היא "לחם", מה בכך שלחם הפנים נפרס, טרם לכן היה לחם, ואף לאחר שנפרס נותר שמו עליו. מוכח, איפוא, שפריסת החלה מסירה ממנה את שמה - "לחם הפנים".

שתי בעיות, שפתרון כל אחת מהן מעורר את רעותה: אולם, הנצי"ב במתק דבריו ממוסס הוכחה זו. שהנה, אף אם פרוסה אכן קרויה בשם "לחם", עלינו לזכור שני כללים יחודיים הקיימים בלחם הפנים. א. יש להקריב שתיים עשרה חלות - לא פחות ולא יותר. ב. משקל כל חלה וחלה חייב להיות שני עשרונים. מעתה, אם פרוסה נחשבת "לחם", לפנינו **שלש עשרה** חלות, והרי אסור להוסיף על מספר החלות, ואם ננסה לפתור בעיה זו על ידי נטילת הפרוסה המיותרת, ניצור בעיה חדשה, שיחסר מן המשקל הנדרש...

בעוד מספר פועלים השתלשלו אלי כדי לחלצני, נשמעה מרחוק סירנת האמבולנס שהוזעק לקראתי. השוק הימני שלי נשבר. שבר פתוח איבחו צוות האמבולנס. העצמות השבורות קרעו את הבשר. לפחות הבנתי למה כל כך כואב לי. הושכתי על האלונקה, נקשרתי היטב לבל אפול במהלך החילוץ, והובהלתי לבית החולים. **זו** פעם ראשונה בחיי שראיתי תקרה של אמבולנס. היו עומסי תנועה בדרך, והיה לי זמן לחשוב - מה יהיה מה? מה יהיה אני בן שלושים ושבע, נשוי, אב לחמשה ילדים. מה יהיה?

לא היתה לי תשובה. **מפתח** בית החולים הירצו את האלונקה עליה שכבתי היישר לחדר הניתוחים. בהרדמה חלקית החזירו את השוק למקומו, וגובסתי מכף הרגל ועד האגן. אושפזתי לעשרה ימים. במהלך התקופה הזו, כל תזונה, ולו הקלה ביותר, גרמה לי לכאבים קשים מאוד, עד שלפני כל תזונה הייתי שוקל בכובד ראש אם היא שווה את הכאב היצוי. **ביום** שחורוי מבית החולים הופא הסביר לי, כי רגלי הימנית התקצרה בשלשה ס"מ. במשפט אגבי הוא פלט: רגלך תשאר בגבס במשך חמשה חודשים. לא הייתי מסוגל לנשום. חמישה חודשים! הרופא המשיך להסביר, כי לאחר תקופה זו, עלי לעבור טיפולי פיזיותרפיה במשך שמונה חודשים רצופים, שבמהלכם אאלץ להעזר בקביים ולבוא הנה, לבית החולים, לבדיקות רפואיות.

חזרתי הביתה מדוכדך. **אני** הייתי רגיל לעבוד מצאת החמה עד צאת הנשמה בעבודה פיזית, וכעת הפכתי לאדם מוגבל. אפילו לביצוע פעולות פשוטות, שלפני כן לא חשבתי עליהן כלל, נזקקתי לסיועם של בני משפחתי המסורים.

לאחר מספר ימי מנוחה וחוסר מעש, ביקשתי מאחי הקיר שיבוא לקראת ערב אל ביתי כדי להסיעני לבית הכנסת לתפילת מעריב. עניין שבשגרה לפני הפציעה, ועכשיו פרוייקט. **הייתי** מסוגל להכנס למושב האחורי של הרכב בלבד, כשגבי מופנה לכיוון הרכב. אחי פתח את הדלת, הזדרז להשתחל לתוך הרכב מן הדלת שבצד השני, ובעודו תומך בגבי, זחלתי אחרנית לאט לאט, עד שהייתי שבתי ורגלי המבוססת מונחת במלוא הדהה על המושב.

ירדת מהרכב גם לא היה סיפור פשוט, אבל סוף סוף היינו בבית הכנסת. התפללתי, התרגשתי, וביקשתי מאחי שיבוא גם בבוקר, לקחת אותי לתפילת שחרית. **תפילת** שחרית הסתיימה. קיפלתי את הטלית בסבלנות. אין לי לאן למהר. הבטתי כה וכה וגיליתי שליד בית הכנסת יש בית מדרש שבו נמסרים שיעורים בגמרא ובפסקי הלכה ליהודים שיצאו לגימלאות. הצטרפתי אליהם.

לא לא. לא יצאתי לפנסיה מוקדמת, עוד לא, הסברתי לזקן חביב שהגיע מאוחר לשיעור והתעניין במצבי. הרגל, אמרתי והרמתי את המפה הלבנה של השולחן. שתהיה בריא, השיב בפנים חיוורות ומלמל מספר פסוקים לסגולה. מצאתי את עצמי יושב איתם עד הצהרים.

חברים. בהתחלה ישבתי ולא הבנתי כלום, כי מאז עזבי את בית הספר היסודי, לא נעים לספר, לא פתחתי גמרא, למעט שיעורים בודדים ששמעתי. **כמו** מכונה הפועלת על גלגלי שיניים שלא הופעלו שנים ארוכות, ניסיתי לקלוט את הדברים. פעם קלטתי פחות ופעם פחות מזה.

המשכתי הגיע כל בוקר, ובעזרת ה' יתברך נותן התורה, השבוע השני היה טוב מקודמו. הבנתי יותר את הגמרא.

חלפו עברו להם בועף שנה וחודשיים. תקופת החלמתי הסתיימה. חוזרים לעבודה. לאחר שנחשפתי ללימוד התורה הקדושה ולטעם הענג שמתלווה לכך, התנתתי עם מעסיקי, כי אני מוכן לחזור לעבודה בתנאי שבכל יום, בין השעות תשע בבוקר עד אחד עשרה וחצי בבוקר, אלך לשיעורים שכה אהבתי. **הם** הסכימו.

לאחר כחודשיים, מעסיקי פנו אלי והסבירו לי, שעם כל הרצון הטוב, הדבר גורם להם נזק כלכלי. הם אינם מוכנים לכך שמנהל העבודה יעזוב את הפועלים ואת קבלני המשנה לבדם באתר הבנייה בעיצומה של העבודה.

ראיה מסוגייתנו אין, ואף לא צילה של הוכחה. ברם, קיימת ברייתא נוספת (לקמן מו/א) בה מבואר, כי חלת תודה [לחמים הנלווים לקרבן תודה] שנפרסה - פסולה! מאחר שמספר לחמי התודה, ארבעים במספר, שנצטוו בהם מן התורה, אינו מעכב, בדיעבד (רמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ט הל' כ"ב, עיין לקמן עו/א, ב), לא נותר אלא להודות בכך, שחלת התודה שנפרסה פסולה, משום שפרושה אינה קרויה "לחם".

אולם, כאשר נעיין בהלכות הפרשת חלה נמצא, כי גם פרושה הרי היא "לחם". שהנה, מצוות הפרשת חלה יש לקיים מ"לחם" (במדבר טו/ט). למרות זאת, גם מסל שקובצו אליו מספר פרושות לחם חובה להפריש חלה! [אף על פי שבעיסה לא היה חייב "חלה", ורק לאחר האפיה, עם צירוף פרושות הלחם לסל אחד, הן התחייבו ב"חלה"]. הרי לנו, כי פרושה נחשבת "לחם" [וכן הוכיח מדברי הראשונים].

בעקבות סתירה בולטת זו, מבקש הנצי"ב לחדש, כי לחם שהופיע בפנינו בשלמותו ונפרס, אין פרושותיו נחשבות כ"לחם". אולם, פרושה שהופיעה בפנינו בצורתה זו ניתן לכנותה "לחם". לפיכך, חלת תודה שנפרסה, אינה "חלה", שהרי כבר הופיעה בפנינו כחלה שלימה. לעומת זאת, אדם שהביאו בפניו פרושות לחם, מתייחס לכל אחת מהן כ"לחם", ולכן הוא חייב להפריש חלה מהן. זו הסיבה למנהגו של רבי איצליה מוואלאזין זצ"ל, להעניק שתי פרושות חלה למאחרים לשולחנו, שכן, כאשר הללו הופיעו באיחור, הם ראו את הפרושות בצורתן הנוכחית, ועבורם הרי הן "לחם".

אכן, למרות שחובה על כל אחד לדאוג שתהא בידו האפשרות לברך על שני ככרות שלמים בסעודת השבת, כמבואר ב"שולחן ערוך" (או"ח סימן רע"ד סעיף א'), כתב ה"ערוך השולחן" (סימן רע"ד סימן ה'), כי מי שאין לו חלות שלימות לקיום "לחם משנה", יברך על שתי פרושות. זאת, מאחר שהצורך בלחם שלם נובע מן החיוב לקיים את המצווה בכבוד, אך בשעת הדחק, גם בפרושות לחם ניתן לצאת ידי חובת "לחם משנה".

"לחם משנה" על עוגיות: נחלקו הפוסקים אם גם המקדש בשבת בבוקר ואוכל מיני מאפה, צריך לברך על שתי עוגיות שלמות לקיום מצוות "לחם משנה" (עיין "קיצור שולחן ערוך" סימן ע"ז סעיף י"ז ועוד). הגר"י וויס זצ"ל (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ג סימן י"ג) כותב, כי גם המבקש להחמיר על עצמו, אל לו להקפיד על שתי עוגיות שלמות, שכן, בחומרה זו בוודאי ניתן לסמוך על סברת הנצי"ב, שמאפה אשר הובא לפנינו כשהוא פרוס, נחשב כ"לחם" [ועיין שם, שהמבקש להחמיר על עצמו וליטול עוגיות שלמות, לא יעשה כן בפני אחרים, אלא בתוך ביתו].

דף טו/ב קנבוס ולוף אסרה התורה

דינו של דשא הגדל ליד הגפן

הרמב"ם (הל' כלאים פ"ה הל' י"ט), וכן ה"שולחן ערוך" (יו"ד סימן רצ"ו סעיף י"ד) פוסקים: **"כל מיני דשאים שעולין מאיליהן בשדה הרי הן מקדשין בכרם"**! משמעות הדבר, כי כל יהודי שבגניתו נטוע עץ גפן ודשא ירקרק מכסה את סביבותיו, צריך להניח את הספר מידי ברגע זה, לרוץ בכל כוחו לגינתו ולעקור את הדשא ממקומו - איסור כלאי הכרם! ברם, הגאון מוילנא (שם, ס"ק ז' וס"ק ל"ב) פוסק כשיטות ראשונים אחרים (עיין "חזון איש" הל' כלאים סימן א' ס"ק י"ב), כי מותר לגדל דשא ליד עצי גפנים. מה אסור מן התורה, ומתי אין איסור כלאים אף לא מדרבנן, במאמר שלפנינו.

איסור כלאים מן התורה: סוגייתנו משווה בין דיני פיגול להלכות כלאים, ומאחר שלצערנו, אין בידינו תלמוד בבלי על מסכת כלאים, כאן המקום לפרט בקצרה את בסיס הלכות אלו. מן התורה, אסור לזרוע ביחד שני סוגי זרעים, של תבואה, ירק וקטניות, וכמו כן אין להרכיב ענף אילן באילן ממין אחר, ואף לאחר שכבר נזרעו הכלאים, אין לקיימם [מדרבנן, לדעת רוב הפוסקים]. על איסור זה הורתה התורה בפסוק (ויקרא יט/ט) **"שדך לא תזרע כלאים"**.

איסור כלאי הכרם: מלבד זאת, קיים איסור נוסף על הזרע כלאים בכרם, (דברים כב/ט) **"לא תזרע כרמך כלאים"**, והעושה כן, אף אינו רשאי ליהנות מן הגידולים, ככתוב (שם) **"פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם"**.

בסוגייתנו נאמר, כי איסור הכלאים בכרם הוא "קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן הוא דאסירי". כלומר: סוגי הזרעים המכונים קנבוס ולוף, הם האסורים מן התורה, ושאר הזרעים אסורים מדרבנן. הראשונים מבארים, כי למרות שבתורה נאסר הכרם בלבד, חז"ל הבינו שכל זרע בעל תכונות דומות לכרם ענבים, אסור בכלאים, והקנבוס והלוף דומים לכרם בכך שלשניהם שורש באדמה שאינו כלה, ופירותיהם תלויים עליהם כאשכול (רש"י ד"ה "אסרה תורה"), וכמו כן, הם מתרבים ומתערבבים זה בזה (רשב"א חולין פ"ב), והם בשלים באותו מועד (רמב"ם הל' כלאים פ"ה הל' ג').

העולה מן האמור, כי כל סוגי הזרעים האחרים, בכללם חמשת מיני הדגן, חיטה, שעורה, כוסמין, שבלת שועל ושיפון, אסורים מדרבנן בלבד. קביעה זו תמוהה ביותר נוכח העובדה שהדוגמא הרווחת בש"ס לאיסור כלאי הכרם היא **"הזרוע חטה ושעורה וחרצן"** (ברכות כב/א, קידושין לט/א, עבודה זרה סד/א, חולין פ"ב, בכורות נד/א). אכן, מלבד דעה בודדת בראשונים (עיין "שלטי גיבורים" סוף פ"ק דקידושין בשם הרי"א, ועיין שו"ת "שבט הלוי" ח"ב סימן קס"ה שהוכיח כי דבריו נאמרו רק ביחס לאיסור הנאה, אך לגבי איסור זריעה ודאי שהוא מדאורייתא), לדעת רוב הראשונים, חמשת מיני הדגן אסורים מן התורה, ואילו את סוגייתנו הקובעת, כי "קנבוס ולוף אסרה תורה, שאר זרעים מדרבנן הוא דאסירי", יש המפרשים, כי היא מתייחסת לכל מיני הזרעים, לבד מחמשת מיני דגן (עיין תוס' ד"ה "היתירו הגפנים"). הר"ן (חולין פ' ראשית הגז) אף סובר, כי כל מיני הזרעים והירקות אסורים מן התורה, וסוגייתנו עוסקת בזרעים שאינם זרעי מאכל [אומנם, אין הדבר ברור בדעת הר"ן, עיין "חזון איש" א' י"א, ועיין שו"ת "שבט הלוי" שם].

רעייית הבחינה בשברון ליבי והיא ייעצה לי, לך ללמוד בשיעור של הרב הזה הנמסר גם בערב. לשם כך היה עלי לשהות בבית הכנסת מן השעה שש אחר הצהריים עד השעה תשע וחצי בערב, כולל תפילות.

הסכתי את תשומת לבה לכך, שהדבר עלול להיות קשה לשנינו. בכל ערב לא אהיה בבית, ובנוסף לכך לא נוכל להשתתף באירועים המשפחתיים, אלא לאחר סיום השיעור. היא הסכימה לכל והבטיחה שתסייע בידי.

כך היה. חזרתי לעבודתי והצטרפתי ל"דף היומי". מאז עברו כשש וחצי שנים. ברוך ה' אינני סובל במיוחד מרגלי הקצרה, ורעייית... עומדת בהבטחתה: **בלימוד** מסכת חולין בדף היומי, אשלים את הש"ס! **כמאמר** חכמים זכרונם לברכה, "שכר מצווה מצווה", זכיתי להיות שותף עם הרב קובלסקי מבית המדרש למגידי שיעור הדף היומי, בהקמת שיעור של הדף היומי בבית הכנסת בו אני מתפלל, בשעה שש בבוקר. **וכך**, חברים יקרים, אני לומד דף בשש בבוקר ודף בשש בערב. אין יותר טוב מזה.

כל זה מפציעה שנראתה בתחילה קשה מאד, ומעליה ריחפה השאלה: מה יהיה?

בדמינוי אני חוזר לאמבולנס, מביט בתקרתו הצהורה, נושם את ריח התרופות, שומע את יבבת הסירנה, מבחין בצוות הרפואי המנסה להקל על כאבי, ועונה לעצמי: מה יהיה? אוה, יקרה לך אחד הדברים הטובים ביותר שקרו לך בכל ימי חיך - **הדף היומי!**

ברכה
אריה חסן
רעננה

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל: veten@meorot.co.il

פנינים

דף ט/ב כאן שמאלית

זכויות ימניות

מספרים, כי רבי שמעון סופר זצ"ל, רבה של קראקא, היה ציר היהודים בפרלמנט, ומקומו היה בצדו השמאלי של האולם. **פעם** נשאל על ידי אחד מהצירים הגויים, מדוע בחר בצד שמאל. **ענהו** רבי שמעון בשנינות, על סמך משחק מילים לפיו רייט [RIGHT] הינו הן 'מיין' והן 'זכויות': **אני** היהודים אין לנו רייט כלל וכלל...

לעילוי נשמת

מרת **לונה כהן** ע"ה

בת רחל ע"ה נלב"ע י"ג באלול תשס"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה שיחי'

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף מייץ** זצ"ל

ב"ר מרדכי זצ"ל נלב"ע ט' באלול תשל"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **נחמה ליבא בטלמן** ע"ה

ב"ר אברהם שמואל מנא ז"ל נלב"ע ז' באלול תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **צירל פולק** ע"ה

ב"ר יוסף הקש ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות פולק, מי זהב וקרפין שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **דוד יהודה** זצ"ל

ב"ר חיים גדליהו בנט זצ"ל נלב"ע י' באלול תשל"ג

וזוגתו הרבנית **אסתר** ע"ה

ב"ר שלמה צבי הברמן זצ"ל נלב"ע י"ט בסיון תשל"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אביש פירר** ז"ל

ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א

ומרת **עדינה טובה** ע"ה

ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **דוד יעקב הלוי אפלבוים** הי"ד

ובתו **נאוה** הי"ד

נלב"ע י"ג באלול תשס"ג

תנצב"ה

הונצחו ע"י

הר"ר **צבי ותמרה סנד** שיחיו - ירושלים

לעילוי נשמת

הר"ר **קלונימוס קלמן דוד**

גרינבוים ז"ל

ב"ר שמעון ודבורה הי"ד נלב"ע י' באלול תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

המחלוקת שנוצרה משינויי הגירסאות: כעת, נשוב לעץ הגפן ולדשא הפורח סביבותיו. מחלוקת הראשונים בעניין זה נובעת משתי גירסאות סותרות בירושלמי (כלאים סוף פ"ה). יש הגורסים "מין דשאים - כלאים בכרם", ויש הגורסים "מין דשאים אינם כלאים בכרם". המצדדים בגירסה, כי דשאים אלו אינם כלאים, מתבססים על כך, ש"הדשאים עולים מאליהן ואין להם זרע ידוע, או שאין דרך לזרוען" (חזו"א שם ז"ה "יבטיקו"). ואילו בדעת הרמב"ם מבארים, כי דשאים גדלים לגובה באופן שעירובם ניכר ביותר, ולפיכך הם נאסרו ("שבת הלוי" שם, סוף אות ג, עיין שם שהביא את דברי הרמב"ן, חולין פב, שכתב סברא זו). להלכה, כותב ה"חזון איש" זצ"ל (שם), כי יש להקל כדעת הרמב"ן, הר"ן והגר"א, שאין איסור בדשאים העולים מאליהם בכרם.

דף טו/ב מעשה באחד שזרע כרמו של חברו סמדר

הפתרון שנדחה על הסף - מכירת גרגירי אדמה למניעת איסור כלאים

סוגייה מהלכות כלאיים, עמדה במוקד סערה הלכתית לפני כשישים שנה. צמח מסויים, "בִּקְיָא" שמו [מופיע בתוספתא מעשרות סוף פ"ג], משמש למאכל בהמות, ואינו ראוי לתעודתו אלא אם כן נזרע בצוותא עם שיבולת שועל. כמובן, זריעה זו אסורה מדרבנן, אשר אסרו לזרוע בכלאים את כל סוגי הזרעים. אלא שהיו מי שביקשו להתיר את גידול הבקיא ושיבולת השועל בצוותא, תוך הסתמכות על פסק הלכה של הרמב"ם.

גרגיר לי גרגיר לך: הרמב"ם (הל' כלאים פ"ג הל' ט"ז) פוסק על פי המשנה (כלאים פ"ב משנה ז): "אם היתה שדהו זרועה חטים, מותר לחבירו לזרוע בצדה שעורים, שנאמר **שדך** לא תזרע כלאים. אין האיסור, אלא שיזרע שדהו כלאים, שלא נאמר הארץ לא תזרע כלאים". לאור דבריו של הרמב"ם הוצע לפצל את הבעלות על השדה לשני אנשים, האחד יהא בעלים של גרגירי האדמה שבהם זרועה ה'בקיא', ורעהו יטול את הבעלות על גרגירי האדמה שבהם זרועה שיבולת השועל, וכך, לא תהא "שדך" זרועה כלאים, מאחר שכל אחד מהם בשדהו שלו אינו זורע כי אם זרע מסוג אחד...

ערבוביה אמיתית אינה ניתנת להפרדה באופן מלאכותי: אולם, ה"חזון איש" זצ"ל (הל' כלאים סימן ה' ס"ק י"א - י"ד) שלל בתוקף היתר מעין זה, ושני נימוקים באמתחתו. ראשית, יש להבין את הסיבה שבגינה הרמב"ם פסק שאיסור כלאים אינו אלא בשדה אחד, או אז, ניתן לבדוק אם יש מקום להתיר מקרים שונים על סמך הלכה זו. הרמב"ם, אומר ה"חזון איש", למד ופירש ככוונת המשנה במסכת כלאים (שם), כי כאשר גוש אדמה מחולק לשני שדות [ולכל שדה "שיעור", עיין שם], זריעת מין שונה בכל אחד מן השדות אינה נחשבת לכלאים, לתערובת, משום הפרדה הברורה שבין שני השדות, הנובעת מכח בעלותם הנפרדת של הבעלים על כל אחד מן השדות. מעתה, אין כל הגיון לבסס היתר מן הסוג הנזכר על הלכה זו של הרמב"ם, שכן, בעלות של שני בני אדם על פיסות אדמה קטנטנות, המשולבות והמעורבות זו בזו, לא תפתור את הבעיה, שהרי אין לך תערובת גדולה מזו [וע"ע "מעדני ארץ" הל' כלאים שם אות ה'].

בנוסף לכך הוא כותב, להלכה, עלינו להחמיר כדעת הראב"ד (שם), אשר כמותו נקטו ראשונים נוספים בפירוש דברי המשנה במסכת כלאים.

לומדים משניות
זוזכים לאריכות ימים

(תקנת השבין לר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א)

ללמוד משנה - מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית
שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

צילצלו עכשיו וקבלו ***3704** ספר חודשי ראשון **חינם**

פירוש ברור | גדל קומפקטי | עיצוב מפורא ואותיות | מתאים לכל | מני חודשי | ונוח להבנה | במיוחד | מאירות עיניים | זמן ועת | עד הבית

לעילוי נשמת

הר"ר **קלונימוס קלמן דוד**

גרינבוים ז"ל

ב"ר שמעון ודבורה הי"ד נלב"ע י' באלול תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **דוד יעקב הלוי אפלבוים** הי"ד

ובתו **נאוה** הי"ד

נלב"ע י"ג באלול תשס"ג

תנצב"ה

הונצחו ע"י

הר"ר **צבי ותמרה סנד** שיחיו - ירושלים

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אביש פירר** ז"ל

ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א

ומרת **עדינה טובה** ע"ה

ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו